

Expedition
utsändningslista
enligt fastighetsförteckning

Bildande av Idhults naturreservat i Oppeby, Kinda kommun

Med stöd av 7 § naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bilagda karta som naturreservat.

Reservatets
benämning:

Idhults naturreservat

Kommun:

Kinda

Socken:

Oppeby

Fastigheter:

Se separat förteckning

Areal:

75,5 ha

Ägare:

Se separat förteckning

Lägesbeskrivning:

Reservatet är beläget på en höjdrygg i skogsbygden ca 3 km SO Björkfors

Kartor:

Topografisk karta 0763 (7G NV)
Ekonomisk karta och fastighetskarta 076 61 (7G 6b)

Gränser:

Reservatområdet är avgränsat med grov heldragen linje på till beslutet hörande karta

Naturvårds-
förvaltare:

Skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna.

Grund för beslutet: Grunden för reservatbildningen är områdets höga värde från såväl naturvetenskaplig som estetisk och kulturell synpunkt. Syftet med reservatet är att bevara områdets säregna flora och vegetation och med hänsynstagande till dessa och områdets särart i övrigt underlätta en fortsatt jordbruksdrift.

Reservatföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

A Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1 uppföra helt ny byggnad eller anläggning utan länsstyrelsens tillstånd,

2 utan länsstyrelsens tillstånd ändra befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligt annat ändamål än det vartill byggnaden tidigare varit använd samt att i större omfattning ändra exteriören på befintliga byggnader t ex avseende färg och ytbeklädnad,

3 bedriva täkt,

4 spränga, schakta eller utföra fyllning annat än i mindre omfattning i samband med för jord- och skogsbruket normal verksamhet,

5 skada odlingsrösen exempelvis genom borttagande av sten och block,

6 framdraga högspänningsledning och i övrigt luftledning utan länsstyrelsens tillstånd,

7 anordna upplag av något slag inom område A och i övrigt annat än för jord- och skogsbrukets behov,

8 utföra kalavverkning,

9 avverka utan föregående samråd med skogsvårdsstyrelsen,

10 utföra sådd eller plantering av skog på inägomark eller odlingsmark utan länsstyrelsens tillstånd,

11 uppföra stängsel annat än för betesdrift och kring tomt,

12 plocka blommor, gräva upp eller eljest skada örter, mossor eller lavar inom område A,

13 ändra den vilda florans eller faunans sammansättning genom införande av för området nya arter.

B Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till marken att tåla att följande åtgärder vidtages inom reservatet

1 skötsel av området innefattande betesdrift eller slåtter och eventuellt erforderlig vegetationsröjnings samt efter behov uppsättande och underhåll av stängsel för betesdrift,

2 uppförande och underhåll av anläggningar som fordras för att underlätta allmänhetens tillträde och utnyttjande av reservatområdet exempelvis parkeringsplatser, sanitära anordningar, stättor eller färister,

3 anordningar för utmärkning av reservatet,

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1 hacka, gräva eller på annat sätt skada markytan eller fast naturföremål,

2 gräva upp växter eller eljest plocka eller skada plantor, mossor eller lavar,

3 göra upp eld,

4 parkera annat än på därför iordningställda platser,

5 ens tillfälligt tälta eller ställa upp husvagn annat än inom tomt och där med markägarens tillstånd,

6 släppa lös hund, katt eller annat husdjur,

7 störa djurlivet genom att exempelvis klättra i boträd eller från nära håll fotografera fågelbo, lya, gryt eller motsvarande.

D Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

a) Syftet med vården och förvaltningen: Reservatet skall genom röjningar, bete eller slåtter vårdas så att den säregna floran och det vackra natur- och kulturlandskapet bibehålles.

b) Förvaltare: Naturreservatet skall i naturvårdshänseende förvaltas av Slogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna. För vården och förvaltningen skall bland markägarna utses en samrådsgrupp om tre personer. En representant skall utses av kommunen, övriga två utses genom val av de enskilda markägarna.

c) Skötselplan: Reservatet skall skötas enligt anvisningar i skötselplan. Förslag till skötselplan skall upprättas av skogsvårdsstyrelsen i samarbete med samrådsgruppen och underställas länsstyrelsen för fastställelse.

d) Reservatet skall utmärkas av förvaltaren i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

Intrångsersättning enligt 26 § naturvårdslagen skall utgå med 25 000 kronor till Kinda kommun för upprättande av grundkarta över området samt med 3 000 kronor plus ränta till ägarna av fastigheten Ihult 1:15 för bortflyttning av ett fritidshus.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft.

Besvär till jordbruksdepartementet enligt bilaga (formulär 8).

I detta ärende har samråd skett med avdelningsdirektör Andres Kalle, biträdande länsjägmästare Tore Tejle och fil dr Bertil Wahlin.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsstyrelsen i plenum fattat beslut, har förutom föredraganden deltagit länsrådet Lars Rydberg, länsassessorn Bo Hultström, biträdande länsarkitekten Gunnar Sjöstrand och biträdande överlantmätaren Ragne Uhrberg. I styrelsens beslut deltog

landshövdingen och ledamöterna Anna Wohlin-Andersson, Nils- Åke Wiström, Per-Olof Strindberg, Göthe Anderson, Sven-Erik Sunnerud, Thore Pettersson, Olle Anderberg, Erik Wärnberg, Lars Thermaenius, Weiler Karlsson, Gunnar Gunnarsson och Hans Holm samt suppleanterna Curt Hägglund och Ulla-Britta Platin.

Per Eckerberg
Landshövding

Sverker Kärrsgård
Byrådirektör

Bilaga
karta

Kopia till
akten (naturreservatdossier)
statens vägverk, vägförvaltningen i Österg län
fastighetsbildningsmyndigheten i Linköpings lantmäteridistrikt
skogsvårdsstyrelsen i Österg län
SNF, länsförbundet, c/o Bertil Wallin, Jonstorp, Gårdeby, 610 21 NORSHOLM
Kinda kommun
juridiska enh
lantmäterienh
statens naturvårdsverk
planenh
statens planverk
kansliet
lantbruksnämnden i Österg län
registret
Införes i länets författningssaml
”- ÖC och Folkbladet Östgöten

1990-11-02

231-4138-90

dk

Expedition enligt
utsändningslista

Fastställelse av skötselplan och ändring av reservatsföreskrifter för Idhults naturreservat i Kinda kommun

BESLUT

Med stöd av 9 § naturvårdsförordningen meddelar länsstyrelsen härmed att

- upprättad skötselplan för Idhults naturreservat fastställs. Planen gäller utan tidsbegränsning dock kan omprövning ske om särskilt behov uppstår. Sådant behov skall anmälas av naturvårdsförvaltaren. Naturvårdsförvaltaren skall även bedöma behovet av en översyn vart tionde år. Därefter anmäls ärendet till länsstyrelsen.

Med stöd av 8 och 9 §§ naturvårdslagen och 11 § naturvårdsförordningen meddelar länsstyrelsen att

- användningen av gödselmedel och kemiska bekämpningsmedel förbjuds i betes- och slåttermarker i Idhults naturreservat. Förbudets omfattning framgår av karta som hör till detta beslut (bilaga 2). Dispens från förbudet kan ges för äldre gräsbevuxna åkrar i betesmarkerna som i skötselplanen föreslås bli uppodlade.

BAKGRUND OCH MOTIVERING

Idhults naturreservat bildades 1979-01-26 i Kinda kommun.

Syftet med naturreservatet är att bevara områdets säregna flora. Med hänsynstagande till denna och områdets särart i övrigt skall en fortsatt jordbruksdrift underlättas.

Skötselplan

Förslaget till skötselplan har remitterats till markägare, Kinda kommun, statens naturvårdsverk och naturskyddsföreningen i Kinda-Ydre. Med utgångspunkt från remissvaren har smärre justeringar av planförslaget gjorts.

Ändring av reservatsföreskrifter

Ett av syftena med avsättandet av Idhults naturreservat är att bevara de naturliga gräsmarkernas rika flora. Flertalet av växterna i reservatet är anpassade till att leva på tämligen magra marker. Tillförsel av extra näringsämnen i form av gödselmedel och kemiska bekämpningsmedel kan leda till att många av växterna försvinner och den rika florans utarmas.

Kunskaperna om hur markerna hävdades förr i tiden och hur växterna påverkas av gödselmedel och bekämpningsmedel har ökat väsentligt sedan Idhults naturreservat bildades.

Länsstyrelsen har p g a det ovan sagda förbudet användningen av gödselmedel och kemiska bekämpningsmedel i betes- och slåttermarker i Idhults naturreservat.

Hur man överklagar, se bilaga (formulär 115, miljödepartementet).

I den slutliga handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade deltagit länsassessorn Jan Kaller.

Sverker Kärrsgård
Avdelningsdirektör

Maria Taberman
Byrådirektör

Bilagor

Skötselplan

Karta över områden där förbud mot spridning av gödselmedel
och kemiska bekämpningsmedel råder

Hur man överklagar

Utsändningslista

Carl-Magnus Jonsson, Idhult, Björkfors, 590 41 RIMFORSA

Lars Johny Jonsson, Eksund, Björkfors, 590 41 RIMFORSA

Lars Inge Skedenborg, Idhult, Björkfors, 590 41 RIMFORSA

Berta Karlsson, Idhult, Björkfors, 590 41 RIMFORSA

Hans Karlsson, Tärvelstadsvägen 21, 590 41 RIMFORSA

Yvonne Karlsson, Gustav Adolfsg 3, 582 20 LINKÖPING

Kinda kommun, Kommunkontoret, Box 73, 590 40 KISA

Ingvald och Marianne Junfalk, Götg 26, 582 31 LINKÖPING

Roger Svensson, Roseng 8, 582 45 LINKÖPING

Arne Engström, Atterboms gata 90, 582 49 LINKÖPING

Birgit, Maria Watz, Lennart, Nils, Gunnar Watz, Karlavägen 115, 115 26 STOCKHOLM

Urban och Kristina Eriksson, Idhult, Björkfors, 590 41 RIMFORSA

akten (naturreservatsdossier)

Kopia till

statens naturvårdsverk + 2 skötselplaner

skogsvårdsstyrelsen

Naturskyddsföreningen i Kinda och Ydre c/o Folke Pettersson, Lärarbostaden,

Björkfors, 590 41 RIMFORSA

ALLMÄN BESKRIVNING

1 ADMINISTRATIVA DATA

Benämning:	Idhults natrurreservat
Objektnr:	0502 041
Skyddsform:	Naturreservat
Beslutsdatum:	1979-01-26
Kommun:	Kinda
Socken:	Oppeby
Läge:	Reservatet är beläget på en höjdrygg i skogsbygden ca 3 km sydost om Björkfors.
Areal:	75.5 ha
Fastigheter:	Idhult 1:15, 1:18, 1:19, 1:25, 1:31, 1:36, 1:44
Markägare:	Se bilaga 2
Naturvårds- förvaltare:	Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län

2 GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER

2.1 Grund för beslut

Grunden för reservatsbildningen är områdets höga värde från såväl naturvetenskaplig som estetisk och kulturell synpunkt. Syftet med reservatet är att bevara områdets säregna flora och vegetation och med hänsynstagande till dessa och områdets särart i övrigt underlätta en fortsatt jordbruksdrift.

2.2 Föreskrifter

Reservatsbeslutet återfinns i sin helhet i bilaga 1.

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Geologi

Idhults by är belägen på en höjdrygg som sträcker sig i nordväst-sydostlig riktning. När inlandsisen rörde sig över den kärna av urberg som finns i höjdryggen krossades och

maldes det lösa materialet och avlagrades som morän. Eftersom isen vilade tyngst på de högst belägna delarna blev "malningen" där effektivast och moränen blev därför där förhållandevis rik på finmaterial. Högsta kustlinjen, d v s den högsta nivå havet nått efter istiden, ligger i slutningen mot sjöarna på nivån 135-140 m ö h. Krönet har således aldrig legat under havets yta och moränen har därför inte utsatts för vågsvall utan allt finmaterial finns kvar. I den exponerade slutningen har däremot havsvågornas svall sköljt bort det finkornigare moränmaterialet och kvar har blivit kalspolat berg eller tunna lager av grövre material som block, sten och grus.

Ovan redovisade förhållanden ger förklaringen till varför merparten av åkermarken ligger just på åsens krön.

Avlagringar av organogent material som torv och dylikt finns inom reservatet främst i och i närheten av gölen.

Enligt beskrivningen till geologiska kartbladet SGU Ser Aa No 149 "Kisa" 1913 består berggrunden av s k ögongranit.

Vegetation

Vegetationen är inom nästan hela området mycket starkt kulturpåverkad. Stora delar av området har under senare tid hävdats genom betesdrift. Underhållet av betesmarkerna har emellertid varit eftersatt varför merparten av betesmarken har vuxit igen. Främst är det hassel, ask, asp och björk som vuxit ut över de tidigare öppna delarna av betesmarken. Detta gäller t ex de nu lövskogsklädda slutningarna i sydvästra delen av reservatet.

På några platser har dock betesmarken hävdats kontinuerligt och en tät grässvål med artrik hagmarksflora har bevarats. Detta gäller främst hagen vid Krösakullen (område 2). Tämmligen artrika är också betesmarkerna i områdena 10, 12, 18 och 23 där dock betet tidvis har varit svagt eller helt upphört.

I de nuvarande betesmarkerna ingår också en del f d åkermarker t ex i område 8, 11, 18 och del av område 16. På vissa platser finns åkrar som helt har vuxit igen med lövskog.

Av störst botanisk intresse är den s k klippängen. Detta område ligger i en starkt solexponerad sydvästslutning. Moränlagret är tunt och berget är på en stor del av "ängen" utan täckande morän. Det exponerade läget och det tunna jordlagret är faktorer som bidragit till utvecklingen av den säregna flora som finns inom området. Träd- och buskvegetationen är relativt svagt utvecklad och domineras av ask, ek och nypon. I örtfloran finns flera arter med huvudsaklig kustutbredning t ex Adam och Eva, bergbräsma och lunddraba. Även strandtriften uppges vara funnen här (Brunsberg 1969). Här blommar även axveronika, stor fetknopp, blodnäva, kungsmynta, brudbröd och spenört. Kalkgynnade arter som t ex grusbräcka förekommer också. (Gustafson 1979.)

Hemgölen är en dyig göl med bl a gul näckros, kaveldun och sjöfräken. På de fuktiga markerna runt gölen växer bl a slätterblomma, frossört, missne, strandklo, kärrdunört, brunskära, kråklöver och olika starrarter.

Slutligen finns inom reservatet även smärre barrskogsområden av ur botanisk synvinkel mera trivial karaktär.

Vegetationen och markanvändningen visas översiktligt på karta i bilaga 4.

Djurliv

Djurlivet är dåligt känt inom området. Den artrika växtligheten och de varma sydvästexponerade sluttningarna ger dock förutsättningar för en intressant lägre fauna.

Den mest anmärkningsvärda djurarten i området är den sällsynta gullvivefjärilen (*Hamearis lucina*). Den tycks ha sin huvudförekomst på klippängen (område 14) men den har även observerats i angränsande betesmarker t ex i område 8, 10 och 16. Gullvivefjärilen förekommer på spridda platser i sydöstra Sverige (bl a bland) och har dött ut från stora delar av övriga Europa.

I området finns även den sällsynta klöverblåvingen (*Glaucopsyche alexis*). Den har observerats utmed vägen i västra kanten av reservatet. De artrika betesmarkerna i området har även de troligen en intressant fjärilfauna.

Hagmarken norr om Idhults by har en tämligen artrik gräshoppefauna med bl a den mindre vanliga stora klubbsprötgräshoppan (Åström 1988.)

Rikedomen på döda, solexponerade träd, bl a ek och tall i de varma sydvästsluttningarna ger förutsättningar för en intressant vedlevande insektsfauna.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Kartor och övriga handlingar från storskiftet i Idhult år 1803 och laga skiftet år 1852-1853 ger intressant information om byns historia. Av 1803 års karta framgår hur all bebyggelse låg samlad på nuvarande område 29. Vidare anges den dåvarande åkerarealens utbredning, vilken i stort sätt motsvarar område 6, 9, 11, 17, 20 och 25 (östra gärdet). De områden som nu är betesmark hävdades 1803 i huvudsak som äng d v s slåttermark. I handlingarna omnämnes ängsmarkerna som "odahläng" eller i vissa fall som "Äng-odlingar". Intressant är slutligen också att notera att den s k "klippängen" år 1803 utnyttjades som "Kalfhage". I övrigt försörjdes djuren sommartid med bete på omgivande skogsmarken, huvudsakligen utanför det nuvarande reservatet.

1852-1853 års karta är betydligt mer detaljerad än 1803 års. Beträffande bebyggelsen har endast smärre ändringar skett sedan 1803. Som åker redovisas i stort sett mark som idag bär spår av åkerbruk. Enda nyuppodlingen som tycks ha skett efter laga skifte är vissa områden runt gölen. Så gott som all åker som redovisas på 1853 års karta har varit i bruk långt in på 1900-talet. 1853 års karta kompletterad med nyodlingarna vid gölen visar med största sannolikhet den maximala utbredningen av åkern i Idhult någonsin. Bördigare områden nära byn hävdades även 1853 som äng och den s k klippängen var fortfarande "kalfhage". På 1853 års karta finns också ett grustag utmärkt i nordvästligast delen på område 8. Vissa spår av grustäkt finns fortfarande där och området är samfällt enligt ekonomiska kartan.

Vägen har enligt 1803 och 1853 års skifteskartor och även enligt 1913 års geologiska karta en något annorlunda sträckning än nu. Den gamla vägen syns ännu väl i terrängen. Denna väg var ungefärligen till sekelskiftet landsväg mellan Björkfors och Drabo.

På den ekonomiska kartan, som grundas på flygfotografering utförd 1941 markeras flertalet av "smååkrarna" från 1853 fortfarande som åker. Utläggningen av åkermark i Idhult är alltså huvudsak en sentida företeelse. Viss ängsslåtter har förekommit in i relativt sen tid, men successivt har slåtterängarna omförts till betesmark.

3.3 Markananvändning, byggnader

Markanvändningen inom reservatet redovisas översiktligt i bilaga 4. För närvarande finns två brukningsenheter inom reservatet (Idhult 1:15 och Krösakullen och Idhult 1:44 i södra delen). Åker och betesmarker belägna på övriga fastigheter har mer eller mindre intensivt brukats som sidoarrenden under de senaste åren.

I området ingår mindre delar med skogsmark där visst skogsbruk har bedrivits.

Den mesta bebyggelsen inom området finns samlad i område 29 där bostadshus, lador och uthus till fyra olika fastigheter finns. I område 23 finns en gård med bostadshus, lada och uthus. I område 28 finns en fritidsbostad samt en lada, uthus och källare. I område 2 finns ett garage utmed vägen.

3.4 Anordningar för friluftsliv

En parkeringsplats och informationstavla finns vid vägen strax intill klippängen (se bilaga 3). På klippängen finns även en rastplatsmöbel uppställd.

3.5 Tillgänglighet

Reservatet ligger ca 3 km sydost om Björkfors (se bilaga 5). Allmänna kommunikationer (buss) finns till Björkfors samhälle.

3.6 Slitage och störningskänslighet

Området besöks främst under våren och då i första hand klippängen och blomningen av Adam och Eva. Upptrampade stigar finns i området. Övriga delar av reservatet besöks i liten omfattning. Med nuvarande besöksfrekvens finns ingen anledning att begränsa allmänhetens tillträde i reservatet.

3.7 Tillsyn

Någon tillsyningsman finns ej anställd. Tillsyn utövas bl a av skogsvårdsstyrelsens personal i samband med andra sysslor i området.

3.8 Information

Information om reservatet utgörs av en informationstavla vid parkeringsplatsen. Dessutom finns området med i skriften "Skyddad natur i Östergötland", utgiven av länsstyrelsen som behandlar samtliga naturreservat i Östergötland.

3.9 Litteratur

Brunsborg, K. 1969

Förteckning över högre växter i Idhult på klippängar (stencil).

Gustafsson, L-Å 1979

Stäppängar i Östergötland

Länsstyrelsen i Östergötlands län

Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län, 1978

Idhults naturreservat i Oppeby socken, Östergötlands län.

Plan över områdets disposition och skötsel.

Sveriges geologiska undersökning (SGU), 1913

Geologiskt kartblad. Ser Aa No 149, Kisa

Åström, S. 1988

Hoppäringfaunan i några östgötska naturreservat.

Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län (stencil).

Kartor från lantmäterienhetens arkiv, länsstyrelsen

Idhults by, storskifte 1803

Idhults by, laga skifte 1852-1853